

NEKROLÓG

POLLMANN FERENC

**SIR JOHN KEEGAN
(1934–2012)**

2012. augusztus 2-án – alig néhány héttel 78. születésnapja után – elhunyt a XX. század utolsó évtizedeinek egyik legnagyobb hatású hadtörténésze, Sir John Desmond Patrick Keegan, a Brit Birodalom Rendjének tisztje (OBE – 1991), lovag (Knight Bachelor – 2000). Azt követően, hogy eredetileg 1976-ban megjelent – kétség kívül legnagyobb hatású – könyve, a *The Face of Battle* 2000-ben *A csata arca* címmel a magyar olvasók számára is hozzáférhetővé vált, jelentős népszerűsége tett szert a hazai közönség körében: sokan az ő tevékenységén keresztül kerültek ismeretségbe a hadtörténetírás új – vagy legalább is nálunk újnak számító – irányzataival.

„Keegan talán napjaink legjobb hadtörténésze” – írta róla a *The New York Times* kritikusa az ezredfordulón, egyik akkor megjelent könyve (*The First World War* – magyarul: *Az első világháború*. Budapest, 2010) kapcsán. Talán valóban ő volt... Egy bizonyos: nagyon jól tudott írni, ami aligha mondható el minden pályatársáról. Nem véletlen, hogy élete utolsó negyedszázadát szakújságírással (is) töltötte: 1986-tól a *Daily Telegraph* katonai szakírója volt. A tekintélyes brit napilaphoz a sandhursti Királyi Katonai Akadémiáról került, ahol 1960-tól kezdődően oktatta hadtörténetre a brit hadsereg leendő tisztjeit. Hogy sikerrel tette mindezt, az már huzamos – szintén negyedszázadig tartó – megbízatásából is kikövetkeztethető.

Ám ez az elismerésre méltó teljesítmény valójában még nagyobb, mint első látásra vélhetnénk. A hadtörténetírást aktív vagy nyugállományú hivatásos tisztként művelő szakemberek között létező felfogás szerint (amit nevezettek adott esetben civil vitapartnerükkel szemben döntő érvként felemlengetni csupán ritkán haboznak) katonai szakképzettség és megfelelő gyakorlat híján lehetetlen érdemben foglalkozni a hadtörténelem alapvető problémáival. Más szóval: csak az tehet megalapozott kijelentéseket konkrét hadtörténeti kérdésekben, aki maga is szolgált hivatásos állományban rövidebb-hosszabb ideig a hadseregben. Még jobb, ha puskaport is szagolt, azaz háborúban is részt vett. Civil hadtörténészek megállapításai ennél fogva csupán korlátozott érvénnyel rendelkeznek, és bizonyos óvatossággal kezelendők...

Nos, aki John Keegan könyveit olvassa és kizárólag ezen olvasmányok alapján próbál képet alkotni magának szerzőjük személyiségéről és szakmai felkészültségéről, rendszerint alaposan meglepődik, mikor megtudja, hogy a jeles hadtörténész teljes mértékben híján van minden saját gyakorlati tapasztalatnak katonai téren. A második világháborúban nyilván nem vehetett részt, hiszen mindössze 5 éves volt 1939-ben. Ám Keegant minden katonai szolgálatra alkalmatlanná tette, sőt mozgásában is komoly mértékben korlátozta egy alattomos gyerekkori betegség. 13 évesen csípőjét TBC támadta meg, és évekre kórházba kényszerült. Akkoriban e betegség gyógyításában a friss levegőnek kiemelkedő jelentőséget tulajdonítottak: Keegan és sorstársai nyitott kórtermekben fekve és az időjárás

mindenféle viszontagságának kiteve várták a gyógyulást. Később egy műtéttel sikerült legalább részben visszaadni mozgásképességét, és így lehetővé vált egyetemi tanulmányainak elvégzése. Mindenesetre a betegséggel járó sok szenvedés szívóssá és kitartóvá tette Keegant.

Kétség kívül nem igaz, hogy nem rendelkezett tapasztalatokkal a háborúra vonatkozólag. *Bőséges* tapasztalatai azonban másodkézből származtak: még gyermekként a háborús Angliában menekültektől, illetve a normandiai partraszállásra készülő csapatok katonáitól, később sebesültektől és kórházi betegektől, veteránoktól szerezte értesüléseit. Ezeket átlagon felüli beleérző képessége segítségével szinte saját maga által átélt élményekké dolgozta át, mégpedig olyan sikeresen, hogy későbbi leírásai az egyszerű katonák frontélményeit nagy megjelenítő erővel voltak képesek visszaadni. Az olvasók – kivált a nagyközönség – ezt rendkívül pozitívan értékelték, mivel Keegan módszere és az általa feldolgozott témák lényegesen különböztek a hagyományos hadtörténetírás szakszerű, de általában száraz és többnyire unalmas hangvételétől és témáitól.

Hadtörténészeket gyakorta éri a vád, hogy előbb-utóbb megfertőzi őket valamennyi militarizmus, annyit foglalkoznak hivatásuk tárgyával. Keegan már gyermekkorában magával ragadta a háborúk, a katonáskodás története iránti érdeklődés. Ennek ellenére saját állítása szerint „95%-ban pacifista volt”. Az a fennmaradó 5% azonban arra indította, hogy helyeselje a vietnami háborút, támogassa az iraki beavatkozást, a koszovói és a szerbiai légiháborút. Kritikusai szerint keveset értett meg a háború politikai dimenzióiból, különösen Clausewitzből, akinek agyonidézett tételét a háború és a politika összefüggéséről mindvégig tagadta.

Bárhogy is, tagadhatatlan, hogy hosszú pályafutása során Keegan igen sokat tett a hadtörténetírás megújulásáért és népszerűsítéséért. Nem feltétlenül fontos mindenben igazat adni neki – műveit olvasni azonban kötelező. És ez várhatólag sokáig így is marad.